मराठी भाषेचा नवीन कोश.

हा ग्रंथ

रघुनाथ भास्कर गोडबोले यांनी केला

व

मेहेरबान विद्याखात्याचे डैरेक्टर यांच्या
हुकुमावरून छापिला.

मुंबई:
गव्हर्नमेंट सेंट्रल बुक डीपो.

सन १८७०.
शके १७९१.

किम्मत २॥ रुपये.

मुक्काम मुंबई येथें
" ओरिएन्टल" छापखान्यांत छापिला.

प्रस्तावना.

पूर्वी मुंबईमध्यें इंग्लिश सरकारचे आज्ञेवरून मोठाले पंडितांनीं मिळून मराठी भाषेचा कोश बहुत श्रम घेऊन व अपार बुद्धिसामर्थ्य खर्चून लिहिलेला अतिशयितच उत्तम आहे, परंतु तो फार मोठा असल्यामुळें हातांत वागवून फिरण्याची व पाहिजे तो शब्द पाहिजे तेव्हां पाहण्याची अगदीं सोय नसून यवनी राज्याच्या संबंधानें जे त्या भाषेचे शब्द मराठींत मिसळले जाऊन केवळ ते मराठीच शब्द असे जे होऊन गेले आहे त्याची महाराष्ट्र लोकास कळायाजोगी निवड नाहीं ; ह्या सर्व अडचणी दूर व्हावा व आबालवृद्धांस उपयोग घडावा असा कोश करण्याचें माझे मनात फार दिवसांपासून होतें, त्याच हेतूनें सांप्रत हा कोश आरंभिलेला निर्विघ्नपणानें परमेश्वराच्या कृपेंकरून तडीस लागला.

कोणी असें ह्मणेल कीं, पूर्वीचा एवढा मोठा कोश हातांत वागविण्याजोगा लाहान झाला कसा ? तर असें समजावें कीं पूर्वीच्या कोशात ज्याचा नेहमींच्या भाषणात उपयोग नाहीं असे फार अवघड जे शास्त्रीय संस्कृत शब्द होते ते व ज्यांचा अर्थ सहज मनात येतो असे लाक्षणिकार्थावाचून असलेले साधारण मराठी शब्द ते, हे सर्व गाळून टाकल्यामुळें हा कोश हातांत वागविण्याजोगा झाला आहे.

पुन: अशी शंका होईल कीं, पूर्वाच्या कामात होईल तितकी काटकसर करून ज्या अर्थी हा कोश तयार केला आहे त्या अर्थी यात विशेष काहीं नसेल? तर असें समजूं नये, कारण

The renderings of words are given in plain and easy terms, and they have after careful examination been approved by the Mahratta Translator and his Pundit.

The Director of Public Instruction of this Presidency wishes that this work should be one of general reference, and I am confident that it cannot be otherwise. My heart-felt prayer to God is that he would pour his blessing upon it so that that Gentleman's wish that it may become useful to the young and old may be accomplished.

RAGHUNÁTH BHASKAR GODBOLE.

PREFACE.

There is extant an excellent Dictionary of the Mahratti language prepared at Bombay by several learned Pundits with great labor and talent under the orders of the Bombay Government. Finding, however, that that Dictionary is so bulky that it cannot be carried about and consulted with convenience at all times, and that a great many Mahomedan words, which have, consequent on the rule of that nation over this country, crept into this language and have become almost a part of it, cannot by a reference to it be traced to their parentage, I had since many years entertained a hope of [illegible] a New Dictionary which would obviate the inconveniences mentioned above, and be a portable vocabulary for [illegible] reference at all times to the old and young persons. This wish of mine has been accomplished by the goodness of God inasmuch as He has enabled me to go to the end of the [illegible] work I had commenced.

If it be asked how such a bulky Dictionary [illegible] a portable small volume, I would [illegible] in consequence of [illegible] most difficult Sanscrit words which [illegible] language as well as those simple [illegible] by the generality and [illegible] meanings.

[illegible] would wish to know what end has been [illegible] Mahratta Dictionary, I would say that I have [illegible] my present Dic[illegible] Vocabulary [illegible] Kosh [illegible] Mahratta poets. [illegible] Dictionary [illegible] the origin [illegible] Persian and Arabic words which have mixed with the Mahratta language.

प्रस्तावना.

पूर्वी मुंबईमध्यें इंग्लिश सरकारचे आज्ञेवरून मोठाले पंडितांनीं मिळून मराठी भाषेचा कोश बहुत श्रम घेऊन व अपार बुद्धिसामर्थ्य खर्चून लिहिलेला अतिशयितच उत्तम आहे, परंतु तो फार मोठा असल्यामुळें हातांत वागवून फिरण्याची व पाहिजे तो शब्द पाहिजे तेव्हां पाहण्याची अगदीं सोय नसून यवनी राज्याच्या संबंधानें जे त्या भाषेचे शब्द मराठींत मिसळले जाऊन केवळ ते मराठीच शब्द असे जें होऊन गेलें आहे त्याची महाराष्ट्र लोकांस कळायाजोगी निवड नाहीं; ह्या सर्व अडचणी दूर व्हावा व आबालवृद्धांस उपयोग घडावा असा कोश करण्याचें माझे मनांत फार दिवसांपासून होतें, त्याच हेतूनें सांप्रत हा कोश आरंभिलेला निर्विघ्नपणानें परमेश्वराच्या कृपेंकरून तडीस लागला.

कोणी असें म्हणेल कीं, पूर्वींचा एवढा मोठा कोश हातांत वागविण्याजोगा लहान झाला कसा? तर असें समजावें कीं पूर्वींच्या कोशात ज्यांचा नेहमींच्या भाषणांत उपयोग नाहीं असे फार अवघड जे शास्त्रीय संस्कृत शब्द होते ते व ज्यांचा अर्थ सहज मनात येतो असे लाक्षणिकार्थावाचून असलेलें साधारण मराठी शब्द ते, हे सर्व गाळून टाकल्यामुळें हा कोश हातांत वागविण्याजोगा झाला आहे.

पुन: अशी शंका होईल कीं, पूर्वांच्या कामांत होईल तितकी काटकसर करून ज्या अर्थीं हा कोश तयार केला आहे त्या अर्थीं यात विशेष कांहीं नसेल! तर असें समजूं नये, कारण

The renderings of words are given in plain and eas terms, and they have after careful examination been ap proved by the Mahratta Translator and his Pundit.

The Director of Public Instruction of this Presidenc wishes that this work should be one of general referenc and I am confident that it cannot be otherwise. My heart felt prayer to God is that he would pour his blessing upo it so that that Gentleman's wish that it may become usef to the young and old may be accomplished

RAGHU NATH BHASKAR GODBOLE

प्रस्तावना.

[illegible]

[illegible] आहे.

[illegible]

ह्या कोशांतील सांकेतिक शब्दांची सूचना.

सं०	म्हणजे	संस्कृत.	न०	==	नपुंसकलिंग.
प्रा०	==	प्राकृत.	ना०	==	नाम.
अर०	==	अरबी.	वि०	==	विशेषण.
फा०	==	फारसी.	क्रि०	==	क्रिया.
सं. अप.	==	संस्कृताचा अपभ्रंश.	प्र०	==	प्रसेकीं प्रयोग.
अ०	==	अथवा.	अव्य०	==	अव्यय.
ग्रं०	==	प्राकृत कविताग्रंथांत.	धा.ना.	==	धातुसाधित नाम.
पु०	==	पुल्लिंग.	इ०	==	इत्यादि.
स्त्री०	==	स्त्रीलिंग.	उ०	==	उदाहरण.

अतलस (पु. ना.) (फा.) परिमळ
अतिकाळ (स. पु. ना.) उशीर, भरेक.
अतिक्रम (स. पु. ना.) गमनानें पूर्वस्थानाचा त्याग घडतो तो. गुरु, शास्त्र इ० कांचा अनादर तो.
अतिगिळ (अर्गी, गिळण) (पु. ना.) (प्र०) सूर्याचा सवार भ० ग्रस्त
अतिथि (स. पु. ना.) भोजनसमयीं भोजनार्थ येणारा पांथस्थ तो.
अतिरिक्त (स. वि.) अतिशयित.
अतिशय (स. पु. ना.) आधिक्यपणा २ (वि०) फार
अतिशयित (स. वि०) फार
अतिशयोक्ति (स. स्त्री. ना.) १ अ-धिक गुणादि जें असेल त्याहून अधिक वर्णन करणें ती
अतिसार (स. पु. ना.) मलोत्स-र्गाचा अतिशय असा एक रोग आहे तो.
अतिसो (पु. ना.) (प्र०) अतिशय.
अतिथिअभ्यागत (स. अ. पु. ना.) अतिथि अभ्यागत इ० अतिथि, गोसावी, वैरागी इत्यादि.
अतींद्रिय (स. वि०) इंद्रियास अगोचर
अतुडणें (अ. अ. ना.) (प्र०) अडकणें.
अंतरी (स. अंतर) (स्त्री. ना.) (प्र०) आर्त. [विमान
अतुर्वंद, र्वदी (वि०) (प्र०) अ-
अतुल (स. वि०) अनुपम तुलना नाहीं ना.
अतुवट (वि०) (प्र०) गुप्त, गुह्य.
अतुरी (फा. न. ना.) (प्र०) इत्र.
अतेव (वि०) (प्र०) मूर्तिमत.
अतोनात (अव्य०) बहुतप्रकारें.
अत्तर (अर. न. ना.) फुलांतील द्रव्याचा अर्क तें
अत्यज (स. पु. ना.) महार.
अत्यंत (स. अव्य०) अतिशयकरून
अत्रप (वि०) कार्पास पुष्कळ आहे जेथें तो
अथणें (स. अस्ति) (धा. ना.) असणें.
अथरणें (स. आस्तरण) (धा. ना.) बसण्याकरितां किंवा निजण्याकरितां सत-रंजी इ० पसरणें २ त्या दोघांनें भूमि अंथरूण करणें
अथरा (अथर ग) स्त्री. ना.) उत्ता-णाचा इ० किंवा अथरायास वस्त्र इ० कठिनात तो
अथाक, थाग (वि०) थांग, ठिकाण नाहीं यांचा अत नसलेला.
अथाव (वि०) (प्र०) खोल.
अधिक (स. अधिक) (वि० (प्र०) जास्त
अधिका(अधिक) (वि०)(प्र०) थोर, मोठा, सगळे, आपणाला
अधिकोपरि (अधिक) (स्त्री. ना. (प्र०) अतिशयाद्विक
अर्थी (स. अर्थिन्) (वि०)(प्र) आहे
अदरदोर (फा० वि०) पडदा इ० कानें आच्छादित असलेला २ गुप्त. [वि] (वि०) पाडेले राखिलेला

आदित्यवान् (सं. अव्य०) जिनसे
हुई कि० मरि.
आदिपुरुष (सं. पु. ना.) परमेश्वर.
आदिमाया (सं. स्त्री. ना.) जिनसे
दोनोंके मध्य प्रगट होनेवाली है-
श्वराची शक्ति की. २ पार्वती.
आदिशक्ति (संस्त्री.ना.) आदिमाया.
आदिमूल्य (सं. न. ना.) (पं.)
आदिज्ञानि.
आदी (सं. अव्य०) अगोदर.
आद्य (सं. वि०) अगोदरील.
आँधळा (म. अम) (वि०) काही प-
दार्थ पाहाण्यास सामर्थ्य नाही
नेत्र कि० तथा मनुष्य हो
आधार (स. पु. ना.) पदार्थ इकडे
तिकडे न पडता राहण्याविषयी
कारण जो अन्य पदार्थ तो. २ इ-
ह व्यवहार होता न पडतां चाला-
यास कारण जे वचनादि प्रमाणा-
चें वन असतें तो कि० हें वच-
नादिक प्रमाण हो. ३ सहारा-
दिकाचा निर्वाह होण्याविषयी जे
स्थान इत्यादिक धन, वित्त इ०
कारी वह तो.
आधि (स पु. स्त्री. ना.) केवळ म-
नोविकारास हो व्यथा होणे तो.
२ काहीएक भावना करी लागते
त्यांत त्याग महत्वात ३ (पु.
माहात
आधिक्य (स न. ना. अधिकता.
आधिपत्य (स. न. ना.) धनीपणा.
२ बेतिकाली बेलिकरणे मह-
से जो मेठी प्रतिष्ठा ते
आनन्दयित (सं. अव्य०) पाहीजे
मानस्थान होऊनि डेग्यादि.
आनंद (सं. पु. ना.) सुख
आनंदवन (स. न. ना.) काशीक्षेत्र.
आनन (स. न. ना.) मुख.
आनान (अन्य. अन्य) (वि०) (प०)
हैतहैतरा.
[ति.
आनिकी (स स्त्री. ना.) (प०) अनी-
आनोत्र (पु. ना.) (प०) अंकुर.
आप (सं. न. ना.) उदक. २ आकाश
आपेगाने (न. ना.) (प०) पोट,
पत्तु इ० याद तरह पायमूल मन-
ष्यादिक रक्षण करणें.
आपगा (सं. स्त्री. ना.) नदी.
आपण (सं. आत्म) मी वा अर्थाने
वाचक हें सर्व नाम आहे. २ स-
न्मानार्थक भावनात तें यावें अ-
र्थाने वाचक परंतु तेसो अनेक व-
चनार. ३ बाजार. [आपलेपणी
आपणपाच (आत्म)(अव्य०)(प०)
आपत्ति (स. स्त्री. ना) संकट इ०
याने निर्वाहास जो पदार्थ आवश्य
पाहिजे त्याची दुर्लभता कि० रो-
गादि जन्य दुःख प्राप्त झाल्यामुळे
जी अवस्था प्राप्त होते ती. २ नाश
आपदा (स स्त्री. ना.) आपत्ति
आपधाक (आत्म. धाक) (पु ना.)
दुसर्‍याचे मत टाळविलें असतांहि
आपल्या आपल्या मनाने हा मना
करी हे इ० पदला वचन हे
भाव वाटवितात तो
आप्त (स वि० आपली दवास जो
पाहता तो २ पूर्ण

कि॰ कुणीने कांईक [illegible] [illegible] है.

आवेढीने (न. [illegible]) (प॰) [illegible] [illegible] २ कांईक [illegible] [illegible] ३ [illegible]

आलोलित (न. [illegible]) (पं॰) [illegible]. [illegible]

आव (न. पु. ना.) प्रकार. [illegible]

आवेद (हिं. [illegible]) (न. [illegible]) [illegible] [illegible] है.

आवन (ना. पु. ना.) (प॰) [illegible]

आवगने (न. [illegible]) [illegible] [illegible] २ (प॰) [illegible]

आवटने (न. ना.) (प॰) [illegible]

आवड (ना. स्त्री. ना.) [illegible]

आवडनावड [illegible] (स्त्री.) [illegible]

आवडनिवड [illegible]

आवडल (पु. ना.) (प॰) [illegible]

आवरन (स. न. ना.) [illegible] है. २ [illegible] ३ [illegible]

आवरने [illegible] (न. ना.) [illegible] २ [illegible] ३ [illegible]

आवर्तन (स. [illegible]) [illegible]

आवर्त (स. पु. ना.) [illegible]

[illegible] है. २ [illegible] [illegible] है.

आवर्तन (स. न. ना.) [illegible] [illegible] है.

आवश्यक (हिं. वि॰) निश्चल, [illegible]. [illegible]

आवाद (ना॰ पु. ना.) [illegible]

आवार (हिं. पु. ना.) [illegible] [illegible] है.

आवाहन (सं. न. ना.) [illegible] [illegible] है.

आविर्भाव (सं. पु. ना.) [illegible]

आविष्करण (स. न. ना.) प्राविर्भाव.

आवृत (स. वि॰) [illegible] है.

आवृत्ति (स. स्त्री. ना.) [illegible] [illegible]

आवेश (स. पु. ना.) [illegible] [illegible] है.

आशंका (स. स्त्री. ना.) [illegible] २ [illegible]

[illegible]

हीं किंवा जो करार त्याप्रमाणें त्या- मे हवेंनाया आपल्यास दिधान • देव नाहीं म्हणून किं० आपणें का हीं काम त्याचा आडपून करून त्यांत म्हणून तें काम इ० होईपर्यंत त्याचें मनोरथ इ० अडकवून ठेवा- वें आणि कांहीं हानि म्हणजे लागते यांत नीं किं० नवस केलेलें आड- कावलेलें म्हणतात नी.

ओंलसर (ना वि०) किंचित ओला

ओला (वि० वि०) [illegible] [illegible] किं० [illegible] [illegible] [illegible] नाहीं, असा पदार्थ नी.

ओंलाडणें (स०. ना [illegible]

ओलावा (ओल पु. ना [illegible] [illegible]

ओंवगी [illegible]

ओंवरा [illegible]

ओंवरी [illegible]

ओंवसा [illegible]

वेंकट [illegible] नी.

ओंवाळणी (ओंवाळणें) (स्त्री. ना.) दिवाळी इ० कांहीं आपल्या बं- धी ओंवाळिलें असतां त्यास नम- नार्थ जे द्रव्यादि देतात ती २ ब. या इ० कांहीं समर्पिला इ० पैसा इ० [illegible] नी.

ओंवाळणें (स. आवर्तन)(भा ना) [illegible] हातीं घेऊन [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ओंवी [illegible] एक [illegible] आहे [illegible] [illegible]

ओंशट [illegible]

ओंशाळवाणा [illegible]

ओंशाळणें [illegible]

ओंशाळा [illegible]

कल्लोल, ळ (सं. पु. ना.) उदकाची मोठी लाट ती. २ आनंदाचा सरोवर ती लीन ती.

कल्होळ (सं. कल्लोल) (पु. ना.) रडें, हाका मारणें इ० आवाज ती.

कव (फा. स्त्री. ना.) हस्तमानी हस्ताच मिळून मध्यें कांहीं पदार्थ धरा-वयाकरितां तो वेढून आकाश राहतो ती.

कवच (सं. न. ना.) चिलखत, अं-गरखा इ० शरीराचें आच्छा-दन करितात तें. २ कांहीं पदार्थां-चें भोंवतालें लागून राहिलेलें आ-वरण असतें तें.

कवडाळ (न. ना.) हरण, मरण इ० हो प्रयोग केलेलें पदार्थ हाति-नाद तें. २ कौलिकाय कुडलिकाय धरून त्यांचा रचून मतलें तें स्पेंड, तुरान इ० तें.

कवडाळणें (क्र.) (प्रा. ना.) कवेत धरणें. २ कु० इ० वरील पुढील [illegible]

कवडसा [illegible] [illegible]

कवडी [illegible]

[illegible]

कवडीचुंबक (वि०) अतिलोभी ती.

कवन (सं. न. ना.) करण्याचा व्या-पार तें. २ केलेलें झालें तें पंथ तें.

कवळणें (कव)(प्रा. ना.) कोंडाळणें.

कवळी (स्त्री. ना.) कोवळें मासाचाळी-चा तो पदार्थसमुदाय ती. २ दां-तांची पंक्ति ती. ३ दांतवैद्य कि० करिता जाणाऱ्या किंवा पानाचा समुदाय ती.

कवाईत (अर० स्त्री. ना.) युद्धसम-यी शिपाई इ० कांनीं इच्छित स-केतानुरूप कराव्या झालेल्या अभ्यासा-साठी ज्या पुष्कळ शिकविल्या तें. २ ती काम करण्याची युक्ति ती.

कवाड (न.) कपाट.

कवि (सं. पु. ना.) [illegible] [illegible] करणारा ती. २ [illegible]. ३ [illegible]

कवित्व (सं. न. ना.) कविता

कविता (सं. स्त्री. ना.) काव्य

कविमान (पु. ना.) (द.) [illegible]

[illegible]

कविराज [illegible] [illegible]

[illegible]

चटका (पु. ना.) भाजी, विस्तव इ० कोणा संबंधानें किंवा इ० कोण वी दुःसह व्यथा होते ती. २ कोणे- एक प्रकार पुनः करण्याविषयीं मन वगैरे इ० यांनीं लागलें इ०- तें अर्थात् मेर चटका अहे तें त्यापासून अनुभवलेलें दुःख तें.

चटचट (स्त्री. ना.) अंतःकरणास दुः- खाची टोंचणी लागते ती.

चटोर (वि०) अशी कोणत्या नवीन प्रकारचा भोजन करण्याचा स- भव कायतरी वाटणें इत्यादि.

चट्टा (पु. ना.) फोड इ० कोणें झा- २ अंग वरें होऊन त्या ठिकाणीं वे चिन्ह राहतें तें. ३ एकादी इ० वस्तूवर पड पडतें तें.

चट्टानट्टा (पु. ना.) हरें त्याचे पदार्थांचें. सोडून होणारें चिन्ह तें.

चट्टीनट्टी (स्त्री. ना.) शरीरावरील भिन्नांकाचा एकंदर विस्तार होणें हो रचनाकार ती.

चंडकोर्ण (स. पु. ना.) सुई.

चडचड (स्त्री. ना.) धन्य. इत्यादि पदार्थ दुःखाचा स्वभावाचेशी प्रकार ती.

चडफड (स्त्री. ना.) चडफडणें प्रकार.

चडफडणें (धा. ना.) कोणाच्या ओ- ठाने दांत ओठ चावणें, तिरस्कार करणें इ० प्रकार करणें.

चडाड (स. धा० पु. ना.) नाद, सोंग, सोलर इ० तें. २ (वि०) भक्त निरंतर. अतिशय लहान निरंतर प्रकार.

चंडोल (पु. ना.) एक पक्षी आहे. २ कैक करण्याचा एक प्रकार आहे. ३ चांदणी दुप्पट इ० होत- का, मुनी मनुष्य त्यास म्हणतात.

चढ (पु. ना.) संस्कृतीचा हळूने हो वजन भाग तो. २ हलके, दुसरें इ० कोणी वरवरोवर वृद्धि इ०.

चढन (स्त्री. ना.) चढ.

चढणें (धा. ना.) आरोहण करणें किंवा कांहींपदार्थांनें आरोहित होणें. २ दुर्ग रीतीनें कांहीं पदार्थांनें भ- रिव होणें. ३ भी वरिष्ठ अहे अ- भिमानानें मानणें.

चढता (वि०) वरवरोवर हळूने वाढ चढ अहे तें.

चढवीलेट (स्त्री. ना.) सूर्योदयापासून मध्यान्हपर्यंत तो काळ वो.

चढाई (स्त्री. ना.) शत्रुस दबावा- हणें वगैरे करून त्याचे भगा- वर हल्याचा प्रकार तो.

चढाव (पु. ना) चढ. २ चढाई

चनचन (स्त्री. ना.) चडचड.

चनचनणें (धा. ना.) सरस पदा- र्थाशिवाय सर्वावर लागल्या- मुळें व्यथा करणें. २ मुळें अति- शीत प्रदीप होणें. ३ धान्याचा बारगेने चढणें इ०.

चनचनीत (वि०) हा पदार्थ नि- सट, मीठ, फोडणी इ० एकूण आहे तो. २ कडक.

चपुर (स. वि०) चतुर.

चपुरंग (स. वि०) हत्ती, घोडे, रथ.

[illegible] इ० दारूचा भाग वर्ज करून अवशिष्ट जो [illegible] भाग तो. २ वस्तूचें कीट, [illegible] अवशिष्ट जो मळ भाग तो. ३ मल, [illegible] इ० कोचें [illegible] भाग तें.

जमीनदोस्त (फा० वि०) [illegible] होऊन [illegible] भूमीस [illegible] तो. २ [illegible] निर्नाम तो.

जय (सं. पु. ना.) [illegible] ज्यास [illegible] जो उत्कर्ष प्राप्त होतो तो. २ ईश्वरास [illegible] असता त्याचे नावाशीं [illegible] होते. इ० [illegible] इ०.

जयजयकार (सं. पु. ना.) ईश्वर, राजा इ० कोचें [illegible] ते.

जयंती (सं. स्त्री. ना.) ईश्वराचे [illegible] अवतार त्यांच्या जन्मदिवसाचा जो समारंभ तो. २ (वि० [illegible]

जर (फा. [illegible] पु. ना.) [illegible]. २ ([illegible]) [illegible]

[illegible]

जरंगा [illegible]

जरठ (सं. वि. [illegible]

जरंडी [illegible]

जरतार [illegible]

जरद (अर० [illegible]

[illegible] भांडी तेल [illegible] तो. २ [illegible] होते [illegible] तो. ३ (वि०) [illegible] तो. इ० [illegible] किंमत [illegible].

जरा (सं. स्त्री. ना.) [illegible]. २ (फा० अव्य०) [illegible].

जरूर (अर० अव्य०) [illegible]. २ (स्त्री. ना.) गरज.

जर्दा (फा० वि०) [illegible] तो. २ (पु. ना.) [illegible] तो.

जल (सं. न. ना.) पाणी.

जलचर (सं. वि.) जलांत [illegible] होऊन राहणारे [illegible] ते.

जलतरंग (सं. पु. ना.) [illegible] तो. २ [illegible] वाजवितात [illegible] तो.

जलद (फा० वि०) [illegible]. २ (अव्य०) [illegible]. ३ (सं. पु. ना.) मेघ.

जलधि (सं पु ना.) समुद्र.

जलनिधि (सं पु ना.) जलधि.

जलावास (सं. पु. ना.) (प०) [illegible].

जलाल (अर० वि० [illegible]) [illegible] इ० [illegible]

जलाशय (सं पु ना [illegible]) पाणी, [illegible]

जल्प (सं. पु. ना. [illegible]) [illegible]

जंव (अव्य०) (प०) [illegible]. २ [illegible]

[illegible]. २ भनारहाने उडून देणें, घ-[illegible].

डोंग (सं. दंड) (पु. ना.) [illegible] [illegible] भाग [illegible] एक [illegible] जाते आहे. २ [illegible]. [illegible]

डाहारणें (भा. ना.) (दे०) [illegible]

डांहें (न. ना.) [illegible] इ० [illegible] [illegible] काढून [illegible]

डिङ्ग (पु. ना.) [illegible]

डिङ्गवडा (पु. ना.) डिकोर [illegible]. [illegible] इ० [illegible] [illegible] [illegible] औषधी [illegible] [illegible] २ [illegible] अभिमान.

डिंकरी (स्त्री. ना.) [illegible]

डिंगळ (न. ना.) [illegible] इ० [illegible] [illegible] [illegible] २ [illegible]

डिगरी (स्त्री. ना.) [illegible]

डिंगाळ्, डिंगार (पु. ना.) (दे०) [illegible]

[illegible]

डुडुळ (न. ना.) (दे०) घुबड.

डुबक (स्त्री. ना.) [illegible] इ० [illegible] न [illegible] म्हणून [illegible] दोन [illegible] [illegible] वाजिनल [illegible] [illेgible]

डुबकी (स्त्री. ना.) [illegible]

डुंबणें, भणें (धा. ना.) [illegible] इ० [illegible] [illegible] २ [illegible] होऊन [illegible]

डुलणें (धा. ना.) [illegible] इ० [illegible] [illegible] दुसऱ्या [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ३ [illegible] [illegible] न [illegible] [illegible] इ० [illegible] ४ [illegible] [illegible] [illegible]

डुव (पु. ना.) [illegible]

डेग (न. ना.) [illegible] इ० [illegible]

डेग (पु. ना.) [illegible] इ० [illegible]

[illegible]

[illegible]

सामें एकमेकांशीं विरुद्ध धर्मिष्ठत तें. ३ दोघांत तो मनुष्य तें. ७ भेद इ०.

दंडक (सं. पु. ना.) संन्यास. [दंडाका.

दंडगी (स्त्री. ना.) (पं०) भगिनी

दंडणें (धा. ना.) केलिकांचे दंडोळ न पडावें म्हणून अंगावर ठेवून गुरुर्त राहणें.

दंडणें (धा. ना.) अपराधी इ० कास लावून, इत्यादि इ० द्वारा शिक्षा करणें. २ मानसिक, नैतिक इ० को-णी शरीर, अंतःकरण इ० दमनवे-शिष्ट करणें.

दंडन (सं. न. ना.) दंडनाचा जो आचार तें व त्याचप्रमाणें झालेला देहांतिकारे इत्यादि शिक्षा.

दंडदण (न. ना.) वेतन. २ दुर्नीत करणें ओढणें.

दंडवणें (धा ना.) बाहेरील पदार्थां-चे भारखालीं दुसरा पदार्थ ठेवून वसे असे करणें. २ भांड्या रंगाचा-नें दाढीमिशांच्या दोन्ही बाजूस निवडून टाकणें.

दंडवत (स दंड) (न ना.) दंडाप्र-माणें सरळ नमन हें.

दंडळ (वि.) उदंड दर बल इ० हे.

दंडळणें (ध. न) (प०) दमल्या-ने. २ भरल्याने ओरडणें होणें.

दंडा (पु. ना.) नाक, कान, इ०चे-चे तोडून दंडित करणें जो दंड इ० हे.

दंडी (स्त्री. ना.) केलेल्या तें दंडित न राहे म्हणून पुरस्कार इ० ने.

दंडेल (वि०) न्यायानें वागें, त्यानें भये तें मान स्वामीनें न करितां पुढील-पणाने वागून कदाचित सोबती इ०-त्या सभाव असणारा तो.

दणका (पु. ना.) दणदणाट आवाज होणा मुठी, मुलांस इ० कोंचा प्रहार तो. २ अनेक वाद्यादि स्वरांचा कडा-का तो. ३ अधिक हल्ला लावून सर्वत्र प्रसिद्ध प्रकारचा जो वि-वाहादि उत्सवाचा समारंभ काढ-तात तो.

दणगट, कट (वि०) मजबूत असून कट कि० कामानें नाजूकपणा नाहीं असा वस्त, शरीर इ० पदार्थ तो.

दणदणणें (धा. ना.) बोरू, नगरा इ० वाजीं नेमानें वाजणें. कि०-ला-चे प्रतिध्वनीनें पाय, मुख इ० को-णी दुःख होणें. २ झपाट्यानें चाल-ल्यामुळें गाडी इ० कोणी हादरणें इ०.

दंत (सं. पु. ना.) नख, केस यांच्याप्रमाणें असलेला ... काठीचे ...

दंतकथा (स. स्त्री. ना.) वास्तविक सत्य, पुराव्याशिवाय ... नाहीं असा ...

दंती (सं पु. ना.) हत्ती.

दत्त (स. वि०) दिलेला. २ दत्तक. ३ (पु ना) एक ईश्वराचा अवतार आहे तो.

दत्तक (स वि०) ...

दंद स दद (न. ना.) (प०) ...

[illegible] मनुष्याचे एकत्र होणें [illegible] देशांतरीं [illegible].

देवडा (हिं०) (प०) देवुरा.

देवारा (देव, गृह) (पु. ना.) नित्य पूजेचे देव ठेवण्याकरितां काष्ठादिकांचा मखरी इ० आकाराचा देव्हारा [illegible].

देश (सं. पु. ना.) [illegible] इ० [illegible] २ [illegible] इ० [illegible] भिन्न भिन्न [illegible] ३ [illegible]

देशाटन (पु. ना.) [illegible]

[illegible]

देशांतर (पु. ना.) [illegible] देशांतरास कि० [illegible] एक एकार [illegible] भिक्षा [illegible] कि० [illegible].

दैशिक (सं. पु. ना.) गुरु.

देशोधडीस (अव्य०) देशोदरास.

देसाई (पु. ना.) देशमुख.

दैह (सं. पु. ना.) काया. देहावर अ- [illegible], देहे [illegible] इ० [illegible] असणें, देहे.

दांडा (हिं०) (प०) एका [illegible] वर [illegible] दुसऱ्या पा- [illegible] ना [illegible] होणें [illegible].

दैत्य (सं. पु. ना.) देवांचे प्रतिपक्षी पुराणप्रसिद्ध एक जाति आहे तो.

दैनंदिनप्रलय (सं. पु. ना.) [illegible] दररोजी [illegible].

दैना (सं. दैन्य) (स्त्री. ना.) दुर्दशा.

दैन्य [illegible]

दैव [illegible]

[illegible]

[illegible]

निर्बंध (सं. वि०) [illegible]

[illegible]

तूर, मग, साखर हीं पांच तें. २ मिरच्या, तिख, गूळ इ० पदार्थ एकत्र करून तेंडीं लावणें करीत असतात तें. ३ पक्वान्नादियुक्त जें मिष्टान्न त्यास म्हणतात.

पंचायतन (सं. न. ना.) शिव, विष्णु, सूर्य, गणपति, देवी या पांचांचा समुदाय तें. २ कौटिक कार्यांत पडलेले सभान पंचांचे एकत्रित जे पांच पुरुष त्यांस म्हणतात.

पंचारती (स्त्री. ना.) तबक इ० पात्रांत पांच दिवे ठेवून देवादिकांस ओंवाळण्याचा जो प्रकार तो. २ त्यासाठीं पात्रांत लावून ठेविले जे पांच दिवे ते. ३ पांच दिवे लावण्याचें सोयीचें एक पात्र असतें, त्यास मूड असतें तें.

पंचाक्षरी (सं. पु. ना.) पिशाच अंगांतून काढण्याचे मंत्र ज्यास येतात तो.

पंचीकरण (सं. न. ना.) एकमेकांच्या गुणाला एकमेकांस सरस नाहीं असा स्थानें असलेलीं जीं आकाशादि भूतें त्यांनें देहादिकांच्या उत्पत्तीसाठीं ईश्वरशक्तीनें झालें जें परस्पर संमिश्रण तें.

पंचू (पु. ना.) (प्र०) पक्षी.

पंछी (स्त्री. ना.) नागडेपणा. २ फजीती

पंजर (सं. पु. ना.) पिंजरा.

पंजाबी (फा० वि०) पंजाब म्हणून देश आहे तत्संबंधी जो मनुष्यादि तो. २ भाषा इ० व्यवहारांत पुष्कळ ज्याला जो, मनुष्य त्यास म्हणतात.

पट (सं. पु. ना.) वस्त्र. २ सोंगटी, बुद्धिबळें इ० खेळण्याकरितां वस्त्रादिकांवर पाडितात जीं घरें तीं सर्व मिळून तो. ३ अमुकास अमुक दावें इ० पुढें मागें समजण्याकरितां जो कागदावर लेख लिहिला असतो तो. ४ अनेक चित्रांचा जो मोठा कागद तो. ५ (पं०) पाट.

पटकन, पटकर (अव्य०) लवकर.

पटका (सं. पट) (पु. ना.) तीन, दीडवीत रुंद दोन चार हात लांब असें एक कंबर इ०कास बांधण्याचें उपयोगी वस्त्र आहे.

पटकावणें (धा. ना.) कोणीकडून पटकन झाकून धरणें किं० आपणाशिवाय दुसऱ्यास युक्तीनें धरणें किं० मुश्किल पदार्थादिक पटकन आपल्यास होईल असें करणें.

पटणें (धा. ना.) दुसऱ्याकडून आलेला जो पैसा इ० किं० हुंडी इ० किंवा पत्र तें परिगृहीत होणें. २ दुसऱ्यानें सांगितलेली गोष्ट, पथ्य इ० तें अनुभवास येणें इ०.

पटपट (अव्य०) पटकन पण वारंवार.

पटल (सं. न. ना.) नेत्रांस रोगानें जो दृष्टिबाधक पडदा येतो तें. २ भूर, धूम इ० यांचा जो समूह तें. ३ आच्छादनरूपदर्शनास प्रतिबंधक जें माया इ० तें. ४ आच्छादन.

पटवणें (धा. ना.) दुसऱ्या, कदाचित इ० मुखें, देशांत इ०कांच्या मंजूरीं इत्यादिकवें न होईल असें गोष्टी इ० देऊन पट करवणें.

हिमानुसार एक सोसगेनहून अ-
सर होऊन असतो तो.

पडझड (स्त्री. ना.) बन्नरहून पदार्थ
कोंडला असतो किं० छिन्नादि निरा-
ळे असतो म्हणून जे कांहीं पडलेले
पडझडीचे राहते तो. २ इमारत इ०
कांची पडझडी मोड तोड तो.

पडणें (सं. पतन) (भा. ना.) कांहीं-
एक पदार्थ वरून अधोभागास अ-
कस्मात् येणें. २ हमेशां असलेला
पदार्थ [illegible] भाउसेलो आभासानें
[illegible] होणें. ३ लिहा, पाडा इ०
कोसळणें. ४ कोणेक सत्य चाललेला
व्यवहार थांबून राहणें.

पडनोकी (स्त्री. ना.) पडदा. भिंत
इ० कोसळ [illegible] कोणेकवे-
ळार हो भूतूस्त्री देते तो.

पडवळणें, पाळणें (भा. ना.) कांहीं-
एक [illegible] पडताळून पाहून
[illegible]. २ हात, नारळ इ० निव-
[illegible] वर [illegible] वा
[illegible] करणें, [illegible]
[illegible] करणें.

पडसाळा (पु. ना.) कोणेक [illegible]-
[illegible] भाग असतो त्या-
[illegible] निरनिराळी [illegible], व
[illegible] इ० [illegible] राहून [illegible]
[illegible].

पडदळ (न. ना.) [illegible] व-
[illegible] वरील [illegible]
[illegible] असतात. २ [illegible]

पडदळें (न. ना.) [illegible] नैक व-
[illegible] इ० [illegible] पर्ण.

[illegible] इ० कांचा वरा गर्भांत भउ-
कवीत असतात व.

पडदा (फा० पु. ना.) दृष्टि, वारा
इ० कांचे निरोधार्थ वस्त्र किं० वाळा,
तृण इ० कांचे दस्ताऐवजें करून जें
मध्यें अंतर्भूत लावितात तो. २ ने-
त्रांवर जें पटल येत असतें तें. ३ इ-
[illegible] कोश, लाकूड, दगड, पडोचो
[illegible] इ० कांचे मध्यें एकासालों
एक एकासालों एक असे जे नवा-
रून अंतर असतात ते पडदे. ४ व-
[illegible] वो अंतरत्वचा अंश तो.
५ मनुष्यांचें [illegible] व्यवहारों
[illegible] [illegible] न [illegible] व
[illegible] अंतःकरण [illegible] को-
णी अंतर असतें तो इ०. [भिन्न है.

पडदी (स्त्री. ना.) [illegible]

पडद (न. ना.) कोणेकाचें मस्तिष्क
[illegible] करण्याविषयीं तो सरदा को-
णेकास [illegible] किंवा [illegible] व-
[illegible] तो पडता ते. २ अंदून [illegible]-
[illegible] कोणेकानें पडदा
ते. ३ (पं०) (स्त्री. ना.) [illegible].
४ [illegible]. ५ [illegible]. ६ [illegible].

पडन (न. ना.) [illegible] इ० करण्या-
[illegible] दुसरी निराळी [illegible]
[illegible] असत [illegible] असतें ते.

पडवी (स्त्री. ना.) [illegible] हून
[illegible] दुसरे [illegible]
होऊन [illegible]
[illegible] २ [illegible] तो.

पडशाळा (स्त्री. ना.) [illegible]-
[illegible] [illegible]-
[illegible] असतो तो.

[illegible]
ति.
(सं. ना.) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ७ [illegible]
[illegible]
[illegible] १ [illegible]
[illegible] १० [illegible]
रिहा गती.

निगा (पु. ना.) [illegible]
[illegible]
[illegible]

निगी (सं. ना.) [illegible]

निपट (क्रि०) [illegible].

पानिने (का. ना.) (क्रि०) [illegible]
रणे, [illegible].

पानिवटा, वडा (पु. ना. [illegible]

पानिवट (सं. ना. [illegible]
[illegible]

पानिगिरि (न. ना. [illegible]
[illegible]

पानुनारी (सं. ना. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

पान्हा (म [illegible] पु. ना.) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

पान्ह (स. ना., [illegible]) [illegible]
[illegible]

पानोरी, पानोरी (सं. ना.) [illegible]
[illegible]
[illegible]

पापडा (पु. ना.) [illegible]
[illegible]
[illegible]

पापट, पापटा (सं. ना.) (क्रि०)

पापड (सं. ना.) [illegible]
[illegible]

पापड (स. क्रि०) [illegible]
[illegible]
[illegible]

पापडी, पापडी (सं. ना.) [illegible]
[illegible]

पाप (स. [illegible]) (पु. ना.) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

दाग़ (स. स्त्री.) [illegible]
[illegible]
दो [illegible] २ (पु. ना.) [illegible]
[illegible]
[illegible]

दालान (न. ना.) [illegible]
[illegible]

दालिम (हिं. ति.) [illegible]

दालीहला (फा. पु. ना.) [illegible]
[illegible]

दाम्य (स. न. ना.) [illegible]

दाव (स्त्री. ना.) [illegible]

दावड़ा (पु. ना.) [illegible] २ [illegible]

दावड़ी (स्त्री. ना.) [illegible]

दावन (फा. ना.) [illegible]

दावनक़दी (हिं.) [illegible]

दावनगी, दावना (पु. ना.) (प्र.) [illegible] २ [illegible]

दावरी (फा. ना.) [illegible]
[illegible]

दावा (हिं.) [illegible]

दावेदा (हिं.) [illegible]
[illegible]

दाशा (पु. ना.) [illegible]
[illegible]

दाशुद (पु. ना.) [illegible]

दाशिन (न. ना.) [illegible]
[illegible]

दाक्षिणात्य (न. ना.) [illegible]
[illegible]

दास (हिं.) [illegible]
[illegible]

दास (स. पु. ना.) [illegible] २ [illegible]

दाह (न. ना.) (प्र.) [illegible]

दाहा (पु. ना.) [illegible]

दाहक (न. ना.) [illegible]
[illegible] २ (प्र.) (हिं.) [illegible]

दाहन (न. ना.) [illegible]
[illegible] २ [illegible]

दाहने, दाहिने (फा. ना.) (प्र.) [illegible]

दाहाड़ी (स्त्री. ना.) (प्र.) [illegible]

दाहिनी (स्त्री. ना.) (प्र.) [illegible] २ [illegible] ३ [illegible]

दाही (स. दह) (स्त्री. ना.) [illegible]
[illegible] २ [illegible] ३ [illegible]

[illegible]

भरून कोरे भगवें रंगवितो तो.

भगली, भगल्या (वि०) ढोंगी. २ ल-बाड.

भगवंत (सं. पु. ना.) ईश्वर. २ ईश्व-रप्रसादानें अलौकिक सामर्थ्य ज्यांत असतें असे जे साधु, ऋषि इ० त्यांस म्हणतात.

भगवती (सं. स्त्री. ना.) देवी. २ भी-क मागणें इ० दुसऱ्याने न सांगितले इ० दुसरा कांहीं उद्योग न करितो केवळ भिक्षेच्या योगानें निर्वाह करितो तो.

भगवा (वि०) काव्यानें रंगविलेला जो रंग तो. २ तेणेंकरून रंगविलेलें वस्त्र इ० तो.

भगवान् (सं. पु. ना.) ईश्वर.

भगाड (न. ना.) भिंत, कुंपण, शेत इ० यांना भोक इ० पडून भगदाड दि-सतात तसें पडलेलें मोठें भोंक किं० खिंडार तें. २ गोणी, पोतें इ० याला-मुळें किं० रोगामुळें शरीरास मोठें पडलेलें छिद्र तें.

भगास (न. ना.) भोक इ० कापल्या-मुळें पडलेलें जें मोठें भोक तें. २ (वि०) उघडें जागा इ० तें.

भगीरथप्रयत्न (सं. पु. ना.) भगी-रथ नांवाचा जो राजा त्याचा प्र-यत्नासारखा जो प्रयत्न तो. २ पराकाष्ठेचा प्रयत्न तो.

भगेंद्र (सं. भगंदर) (न. ना.) भगंदर रोगामुळें शरीरास पडलें जे मोठें भोक तें.

भग्न (सं. वि०) भंगलेला मोडलेला तो.

२ दुःखादिकानें त्रासलेला पावलेला तो.

भजणें (धा. ना.) ईश्वर, गुरु इ०-कांना प्रीतिपूर्वक भक्तीनें नामस्मरण, सेवन, सेवा इ० द्वारा सेवणें.

भजविणें (धा. ना.) (प्रे०) भजणें शिकविणें.

भजन (सं. न. ना.) भजण्याचा प्र-कार तें. २ कोणीही इष्ट देवतेच्या ना-मांचा घोष तें. ३ ईश्वराचें गुणानें भरलेली जी वाणी गातात त्या गायनाच्या भजनाचें प्र० त्याचा प्रके-कार उच्चार तें.

भंजन (सं. न. ना.) भग्न करण्याचा प्रकार तें. २ दोन पदार्थांचे संयोगानें त्या पदार्थांचे गुणधर्म नाहीसे होऊन विशेष गुण प्राप्त होतो तो त्याचे.

भट (पु. ना.) ब्राह्मण परंतु मात्र: भि-क्षुकी करून उदरनिर्वाह करितो तो. २ भिक्षुक ब्राह्मणाचें नांवापुढें हा बहुमानदर्शक लावतात. इ० रामभट इ०. ३ (सं. पु. ना.) योद्धा.

भटकणें (धा. ना.) कोणीएक कारणा-मुळें रात्रंदिवस इ० एकाजागेवरून भट-कून कोठेंतरी एकेठिकाणीं स्थिरता न होई भ्रमण करीत राहणें, जेथें-तेथें वणवण फिरणें.

भटजी (पु. ना.) भटास गौरवानें म्हणतात.

भट्ट (सं. पु. ना.) विद्वान् भिक्षुक यांचे नांवापुढें बहुमानार्थ लावतें. वादित तेथें वगैरे इ० येणें.

भट्टी (स्त्री. ना.) ज्या ठिकाणी पदार्थांत अग्निसंस्कार होऊन ते परिपक्व

इत्य इ० त्यांचे त्यांची भेद सर्वो [illegible] हे.

[illegible] (भा. ना.) (पं०) [illegible] [illegible], [illegible].

[illegible] (न. ना.) भर्गीर काढून कि० भांडेर [illegible], [illegible] इ० [illegible] व देऊन त्यांत घालून [illegible], [illegible] इ० [illegible] एक करणे. २ [illegible]. ३ [illegible]. ४ [illegible] अ- [illegible] [illegible] [illegible]. ५ (न. ना.) [illegible] इ० [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] (न. न. ना.) [illegible].

[illegible] (स्त्री. ना.) (पं०) [illegible].

भांडी (सं. स्त्री. ना.) [illegible], [illegible] इ० हे [illegible] [illegible] [illegible] करितें [illegible] [illegible], [illegible] इ० [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ३ [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] इ० [illegible]

भांडेवाला (पु. ना.) [illegible], [illegible] इ० क. २ त्याचें [illegible] इ० [illegible] अ० [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

भांड (पु. ना.) [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] अहे. २ (पं०) [illegible] [illegible]. ३ [illegible], [illegible] इ० [illegible] [illegible].

भांडेम, व (न. ना.) (पं०) [illegible]

भाड (स्त्री. ना.) [illegible] [illegible] [illegible] इ० [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] हे इत्य दी.

भांडणा (वि०) भांडखोर.

भांडण (न. ना.) कलह.

भांडभीड (स्त्री. ना.) भीडभाड.

भांडवल (न. ना.) [illegible] इ० [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] इत्यादिक हे. २ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] हे [illegible], [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] इ० हे

भांडार (सं. भांडागार) (न. ना.) [illegible] [illegible] इत्यादि संग्रहाचें गृह हे.

भांडारगृह (सं. न. ना.) भांडार.

भांडे (न. ना.) [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] इ० [illegible] हे [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] इ० [illegible] हे. २ [illegible].

भांडें (सं. भांडक) (न. ना.) [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] इ० [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] न [illegible] हे [illegible] [illegible] [illegible] ८ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] इ० [illegible], [illegible]. [illegible] इ० [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] हे इत्य [illegible] हे. ३ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] इ० [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] हे.

भाणवला (पु. स्त्री. ना.) (पं०) [illegible], [illegible] इ० [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. २ [illegible].

ाक्ष इ०कानें वेल वगैरे चढण्याकरितां कें० देवालयापुढें सभामंडपादिक करितात तो. २ सूर्यादिक नक्षत्रांच्याभोंवतीं जी मेघाची निबिड छाया तो.

मंडल, ळ (सं. न. ना.) वृत्ताकार तो घेरा तें. २ मनुष्यादिकांचा समुदाय तें. ३ राजसत्ताक्रांत भूमंडल तें. घोडा मंडळावर धरणें म्ह० मंडळाकार धरविणें.

मंडली, ळी (सं. स्त्री. ना.) मंडळ-शब्दार्थी.

मंडूक (सं. पु. ना.) बेडूक.

मडें (न. ना.) प्रेत.

मोड (पं०) कळी. २ अंकुर.

मोडगा (पु. ना.) (प्र०) मोडका, पर.

मढणें (धा. ना.) कातडें, वस्त्र इ०-कानें कांहीं पदार्थ संबद्ध होई असा चिकटविणें.

मढें (न. ना.) मडें.

मणका (पु. ना.) ज्यांत मणभर धान्यादि राहतें तें मान, कि० मण वजनाचा दगड असतो तो. २ मोठा जो मणि तो. ३ पाठीच्या कण्याच्या हाडांच्या ज्या गांठी त्या प्र०.

मणि (सं. पु. ना.) हिरा इ०क रत्नें तो. २ त्यासारखे पाषाणादिकांचे करितात तो. ३ रुद्राक्षादिक ज्याच्या माळा करितात तो

मत (सं. न. ना.) मनांतील जो कांही गोष्टीचा निश्चय तें. २ वादादिकांतील अनेक पक्ष ते प्रत्येकी. ३ अनुमत.

मंतरणें (धा. ना.) अक्षता इ० मंत्रानें युक्त करणें. २ कोणेकास कांहीं कानांत सांगून अनुकूळ बुद्धिविशिष्ट करणें.

मतलब (अर० पु. ना.) कांहीं गोष्ट सिद्ध करण्याविषयीं मनांतील आशय तो. २ त्यासाठीं कपटानें बांधिली जी मसलत तो.

मति (सं. स्त्री. ना.) बुद्धि.

मत्त (सं. वि०) उन्मत्त.

मत्ता (अर० स्त्री.) आपली जी द्रव्यादि संपत्ति ती.

मंत्र (सं. पु. ना.) ज्याची कांहीं विलक्षण शक्ति असल्ये असें जें कवि इ० कृत वाक्य तो. २ विचार, खलबत. ३ (पं०) कर्मकांडास म्ह०.

मंत्री (सं. पु. ना.) प्रधान. २ सर्पादिकांचें विष उतरायाचे मंत्र जाणतो तो ३ अष्टप्रधानांतील एक प्रधान आहे. ४ कोणी कोणास जो बुद्धिवाद सांगतो तो त्याचा.

मत्सर (सं. पु. ना.) कोणिकाचें बरें झालें असतां देखूं शकूं नये असा जो अंतःकरणांत धर्म उत्पन्न होतो तो. २ (न. ना.) मच्छर.

मत्स्य (सं. पु. ना.) मासा म्हणून जलचर जो तो

मथणें (धा. ना.) कांहीं कार्य करण्याविषयीं कोणेकानें बोध केला असतां अनुकूळ होणें. २ दहीं इ० घुसळणें. ३ (प्र०) एकादास हार मारणें. ४ ग्रंथादिकांतील आशय मनांत आणायाकरितां त्याचें विवेचन कर

महत्तत्त्व (सं. न. ना.) (वे०) प्रकृतिपुरुषसंयोगापासून अहंकारादि सृष्टीचें कारणभूत जो विकार [illegible]; याला बुद्धितत्त्व कि० [illegible] म्हणतात.

महत्त्व (सं. न. ना.) मोठेपणा.

महल्ला, मल्ला (अर० पु. ना.) [illegible]

महसूर (अर० वि०) प्रसिद्ध.

महसूल (अर० पु. ना.) सरकारी कर, [illegible]

महाग (वि०) [illegible]

महाजन (सं. पु. ना.) [illegible]

[illegible]

महापातक (सं. न. ना.) ब्रह्महत्या, सुरापान इ० पातकें.

महापुरुष (सं. पु. ना.) ईश्वर. २ साधु [illegible]

महाप्रलय (सं. पु. ना.) [illegible]

महाप्रसाद (सं. पु. ना.) [illegible]

महाप्रस्थान (सं. न. ना.) (वे०) [illegible]

महाबळ [illegible]

महामाया (सं. स्त्री. ना.) [illegible]

[illegible]

निरवूद्र (स्त्री. ना.) निरवन.
निरवणें (स. ना.) ररादेहवाचें-
द्वेक नतरदेवोन ठाकठवणी
निरनें. २ पनघेकीनें हें ह-
धारन किनें नास निंदें नन-
दन. ३ (पं०) नोनने. ४ हेनने.
५ लेवोन हैर ठाकनें.
निरांव (स्त्री. ना.) निरवणें रत-
न, इद इ० नें.
निलक (सं. लिन्द) (पु. ना.) अ-
नेक नर्वोच दो वरवार निहन-
रुन होवेत्तें. २ वरवरावा
अनुकन अन हें.
निर्लिद (सं. पु. ना.)(पं०) मनन.
निश्र (सं. रि०) वव नवरीत दुसरे
वरावांनी मेन झनी हें.
निश्री (स्त्री. ना.) नाई नवर.
निर (सं. न. ना.) निनिद, रेंद.
निद (सं. वि०) देत.
निरोविनवनवनी (रि०) वरेव
करीत. हरविनी भारेंकांच इ
वर्ग भन हो नाह भवरत.
निहल (अर० स्त्री. ना) नवरान-
री नइ इ० हेंकनवें वरवें वन-
र्दे हें इन हें
निल्ह (स्त्री ना.) मेंन.
निहवन (स्त्री. ना.) निवनरन
भरवरनें इन हैरें हें इनीर नें.
निहवीनीमेहवें (स. ना) बेवें
वनें भर्दें वेविवनें वनवें.
निहनें (स. ना) इनीर इन हेवें
२ वरिव ननर्वन वरिव र-

यथांत दवितनुरूप संवेत होते.
३ भनेवनीं वांरेव वनवें एव-
वित होते. वि० एकुनत होते.
४ वननजुदने भनेनाचा भनुभव
देवे. इ०.
निवनिवांव (रि०) वेनवेव दे
निनव पदार्थ वो. २ निनवीन
वरीत हें नवनविव नाद वनवन.
नीरैवन (सं-पु. ना.)(पं०) मनन.
नीनिनें (वा. ना.) (पं०) निवदें.
नीव (न. ना.) निर.
नुवना (रि०) वंवीन हो हवी हें.
नुवनें (फा. ना.) वन हैनात वि०
वन इवेवे हें उवनविवन द-
र्वे नन नाव पदार्थ नें वरिल भनुभव-
हि विवेवे देव. २ भवरवें.
नुवदना, वना (अर० पु. ना.)
भवरवी इ०वार वरिव भविवा-
नावें वर्वावनवर देनवेवा वा-
नवें भविवननी वेनत हो वावन
वरत हें.
नुवरर (अर०) (न०) इवरवें.
नुवविव (रि०) (व०) वत. २ ह-
वित.
नुवदनें (स ना.) (व०) वेवें.
नुवा (रि०) वनवें नुवानुव वरेव-
व इवा. वेइ नाही हें. २ वनवें
वेवन वरवे हें. ३ (पु. ना.) नु-
वव ४ वनव वेद नाही भवन हें.
नवव इव हें इ०.
नुवादवी (अर०) न वेनवी न व-
नवी वर, इव, वनव इ०नुवेवे वि०.

न. ना.) (पं०) मौन.
(पु. ना.) वाहिलेक कायोत्सर्ग कोणाएकास घेर येतो तो.
एक पक्षियास रोग होत असतो तो.
(न. ना.) (पं०) मुक्ति.
(वि०) वे अमुकच असो कोड ० निषेध झाल्यापासून राहिला ० उहरत, मारण इ० तो.
(सं. स्त्री. ना.) तरुण्यावस्था सि मात्र झाली असी ती स्त्री ती. मुग्ध.
लका (पु. ना.) कलश.
(स. स्त्री. ना.) हिजनसंग्रहव क संकार आहे. २ मौन इ० र्ने कटिसूर वे मुद्रते कवरेस शिपायांनी पट्टून वरवल तो.
रत, द (फा० अर०) तत्पुरत.
दरा (अर० पु. ना.) मुद्रांकि, त्नी इ०बोल र्मरवरत करायाच्या हिंसाणी करितात तो. इ०.
दा (पु. ना) मुद्रेचे देव इ ला ही मुख्या तो र ख्याचे कवरेस मु- क बांधली आहे ते. २ कवरेस मुद्र अस्ती हो दुक्र मुद्र झाला ते
द (सं. न. ना.) ठेवे
दके (न. ना) मुद्र.
दर्णे (भा. ना) रक्ता इ०ताने को- कीराने केला काढणे. २ मुद्र इ० काने मर्दित्वकरार वर्तिकेत दिश करणे. ३ कोतिकास कमा- ः शतरन हरवून लातपून इ- प काढणे.
मुद्दा (फा० पु ना.) देह.

मुडदार (फा० वि०) दोषोच्छिष्ट वे तेल ते. २ मृतप्राय भयपीडक जो मनुष्यादि तो.
मुंडन (सं. न. ना.) गौल संपूर्ण जो संस्कार ते. २ मुंडण्याचा व्यापार ते. ३ शिरा इ० देऊन दुसऱ्यास पत्रद्वारा करण्याचा व्यापार ते.
मुंडपयसणी (स्त्री. ना.) (पं०) मुं- डक्याशी मुंडशी दासन असी जी देशांतराचे दर्शनार्थ होते इसी ती.
मुंडासें, मुडासें (न. ना.) पागोटे.
मुंडी, मुंदी (स्त्री. ना.) मुडदें. १ (वि०) सन्यासी, गोसावी इ० तो.
मुंदरी, दरी (स्त्री ना.) पानहासे पा- णी कुसू इ०कांचे मिनीत न मुरते म्हणून पानडाक पापाकरितां निव- दर निमित्त भग करितात तो.
मुतसद्दी (अर० पु. ना.) राजाचा राजसंबंधी कारभार करणारे ते कारभारी ते इ०.
मुदगल (स मुद्गर) (पु. ना) गोट- स्पत इ० भारी शरीर दृढ व्हावे म्हणून कार दिवाचा देवाद करितो करतात असत तो. [जुना ष्यद ते.
मुदगर्लसेवन (न. ना.) (प०) ते.
मुदन्मानुदन, मुदलो (अव्य०) स- द, नक्र इ० नदेतो दे, दे इ०वा- दे ते०. इ०तांचे आर्षाणि
मुदली (अव्य०) वारोदर होते, देवे
मुदाळे (न. ना.) औतराळे. [मुद्र
मुदी (स. मुद्रिका) (स्त्री. ना.) अ-
मुदत, मुदव (अर० स्त्री. ना.) का-

मुरडणें (स॰ क्रि॰) वस्त्र, कागद इ॰ कांचा पाडून किंवा वळ देऊन अरुंद करणें. २ कोणतेंएक पुढें येत, तो मागें फिरविणें. ३ मनगट, पाय- इं एकाएकीं वांकडें होऊन लचकणें. नाक मोडणें मुरडणें म॰ कोणतेंएक पदार्थ तुच्छ मानणें.

मुरडा (पु॰ ना॰) आमांशादि रो- गानें पोटांत एक प्रकारचा पीळ भासतो तो.

मुरणें (अ॰ क्रि॰) फळ इ॰ साखर व- गैरे घालून ठेविलें असतां त्यांत ती भिनणें. २ ओं- ब, लिंबू इ॰ कांचें लोणचें किं॰ मुरंबा केला असतां त्यांस खार वगैरे लागून ते नरम होणें. त्या पदार्थां- नीं शारीरसंबंधिक शक्ति- सिद्ध होणें. ३ कोणतेंएक कार्य अ- मुक एकटा मनुष्य किं॰ मनु- ष्यांनीं करावें असा अभ्यास असतां त्या कार्यांत अधिक मनुष्य, किंवा इ॰ शिरले म्हणजे. मन मुरणें म॰ कोणतेंएक विषयांत रत होणें इ॰.

मुरदा (पु॰ ना॰) मुडदा.

मुरब्बी (अर॰ पु॰ ना॰) अनेकांचें कार्य करणारा जो एखादा व्यवहा- रीं, मुत्सद्दी असतो तो. २ कोणते- एक काम होण्याचें दिशेनें शहाणप- णानें वागणारा मनुष्य तो.

मुरवत (अर॰ स्त्री॰ ना॰) कोणेकाला कोणेकाचा दडपण वा संकोच तें.

मुराद (अर॰ वि॰) दुष्कर.

मुरारल (न॰ ना॰)(प॰) चमत्कार.

मुरूम (पु॰ ना॰) एक [illegible]

इत्यादि भाग मुलायम होईल असें. २ मातीसारखा नरमसर दगड दुसरा दिसतो तो.

मुलाखत (स्त्री॰) भेटी. २ दिसा- ण्यांत नाही मुदत भेटी तो.

मुलाईम (अर॰ वि॰) मृदु, मऊ, कोमल असा जो पदार्थ तो.

मुलाखत (अर॰ स्त्री॰ ना॰) भेट.

मुलाजा (अर॰ पु॰ ना॰) भरपाई- णाचा भाव तो.

मुलामा (अर॰ पु॰ ना॰) सोनें, रुपें, इ॰ धातूंचा दुसऱ्या धातूवर चढविलेला पातळ थर किं॰ पुट देणें ते.

मुलूख, क (अर॰ पु॰ ना॰) देश.

मुशरीक, मुशरीन (अर॰ पु॰ ना॰) द्रोह. २ (स्त्री॰ ना॰) कोणी कारं करणारांस किं॰ विश्वासूंस दिली सहायता ते.

मुसाफर (अर॰ पु॰ ना॰) प्रवासी.

मुसारा (अर॰ पु॰ ना॰) कांहीं का- मासाठीं ठेविलेला जो चाकर त्यास त्यासंबंधी वेतन देतात तें.

मुशाहिरा (अर॰ पु॰ ना॰) मुसारा.

मुष्टि (सं॰ पु॰ स्त्री॰ ना॰) हाताचीं आंगुळीं एकत्र आंकुचित केल्या अ- सतां जो आकार होतो तो. २ मुष्टि- भिन्न धान्यादिक वगैरे तें.

मुष्टिमोदक (पु॰ ना॰) कोणेकास प्र- हार करावयाचें येणें जो मुष्टि त्यास म्हणतात.

मुसकट, कड (सं॰ मुख) (न॰ ना॰) मुखप्रदेशास तिरस्कारानें म्हणतात.

मुसकी (स्त्री॰ ना॰) कोणेकाचें हात

[illegible] एक [illegible] २ [illegible] ३ [illegible] नो [illegible].

मेस्तरि (न. ना.) [illegible].

मेश (फा० पु. ना.) [illegible] [illegible] नो.

मेसर म, [illegible] (न. ना.) [illegible].

[illegible] (न. ना.) (प.) [illegible].

[illegible] (न. ना.) [illegible].

[illegible] (पु. ना.) [illegible].

[illegible] (अ० स्त्री. ना.) [illegible].

[illegible]

मेवो (पु. ना.) [illegible] नो. [illegible]

मेवावा (पु. ना.)(पं) समारंभ.

मेटिकार (पु ना (प०) मेट.

मेडु, डू (पु ना. (प.) मेड.

मेढ (अव्य०) (प.) [illegible].

मैत्री (स्त्री. ना.) [illegible].

मैथुन (सं. न. ना.) [illegible] नो.

मैद (पु. ना.) [illegible] २ [illegible] ३ [illegible].

मैदा (पु. ना.) [illegible] नो.

मैदान (फा० न. ना.) [illegible].

[illegible] (न. ना.) (प०) [illegible].

[illegible] (पु. ना. (प०) [illegible].

[illegible]

…णें (धा. ना.) (पं०) टिणें. २ बनणें.

…के (न. ना.) (पं०) कुभिन्न. २ (वि०) कुभिन्न.

…दा (स्त्री. ना.) मोकळीक.

…णें (धा. ना.) ज्याशीं संबद्ध हो-ऊन राहिला तो लौकिक अर्थ त्यापासून विमुक्त होणें. २ लौकिक रीतीनें प्रतिबद्ध जो त्यापासून त्या बंधनापासून मुक्त होणें. ३ अंतः-करण, शरीर, शरीरावयव, अन्न, पैड, मीन इ० किंवा एक अर्थांतर होण्यानें त्याच्याशीं, भय, कंप, युद्ध, त्रास, राहर, पान, इ० किं-वा एक अर्थ वहणें. तोफ, बंदुक इ० मुक्त इ० त्यापासून आवाज होणें.

…नुवीन (वि०) कोहीं काम कर-ण्याविषयीं ज्याचें अंगीं मेहनत नाहीं असें वजन जो तो. २ कोजड नव्हे असें हें शरीर, ओझें, इ० तो. ३ अटोकसार जो संसार, व्यवहार, इ० तो.

…ता (वि०) लौकिक अवयवांपासून सुटून पडला जो त्याचा अवयव तो इ० अवयवांकडून मानिला जो पदार्थ तो. २ लौकिक व्यवहारीं गुंत-ला न जातां मोकळेपणें स्थित जो पदार्थ तो.

…री (स्त्री. ना.) विद्याभ्यास, चाक-री, कृषिकर्म, इ० व्यापार करणा-रे हे शिष्य, चाकर, वैद्य, इ०. त्यांस त्या त्या व्यापारीं संबद्ध न करितां विश्रामादिकांसाठीं कांहीं का-ळ देतात जी मोकळीक ती.

मुदकणें (धा. ना.) (पं०) भाडकणें.

मुदका (पु. ना.) कुंभारचा मा. जो फडका तो. २ मुदके. ३ एक जिन्नी आहे. [अनुमान.

मुदकें (न. ना.) बरगाल निर्देनें

मुदावणी (स्त्री. ना.) (प०) एका-कारता. २ मुरडगावणी.

मुदावणें (धा. ना.) कोणीएक दुष्कर कर्म करण्याविषयीं कोणीकानें पुरे होणें

मुदी (स्त्री ना.) कागसावर जो-अवा, सजगुरा इ० धान्याचा एकून ठेवितात जो गज तो.

मुणें (न. ना.) (प०) कुंवें.

मुत (सं. पु. ना.) पुत्र.

मुतणें (धा. ना.) (प०) निजणें.

मुतराम् (अव्य०) सर्वथा. [२ ठेवणें.

मुतसणें (धा. ना.) (पं०) पालणें.

मुतिणें (धा. ना.) (पं०) मारणें.

मुती (वि०) सुताचा जो दोरी इ० पदार्थ तो. २ सूत माझून पाहिले असतां कापास किंचितही वकता नाहीं असा भिन, खांब इ० पदार्थ तो ३ (स्त्री. ना.) (प०) प्रवेश. ४ वि-स्तार.

मुतेरा (पु. ना.) कोळी हरून एक क्षुद्र जनु आहे तो. २ त्यानें गुतारा-सून उत्पन्न होतो जो जंतु तो.

मुत्रा (वि०) दोरीसून काम व्याचे हातून सहज पडतें असा जो मनुष्य आणि त्याचा हात, लेखणी इ० तो.

मुदणें (धा. ना.) (पं०) पालणें.

मुदती (सं. वि०) सुंदरी.

[illegible]

सोस (पु. ना.) सोस. २ आपणाला जें करणें, जें असणें, मिळणें असतां त्याचा उपकार नाहीं, अधिक असावें म्हणून लांब वाटापर्यंत कोणीकास असणें तो तृष्णाविषय तो. ३ (पं०) दार.

सोसणें (धा. ना.) सहन करणें. २ पक्व भैरवादि पदार्थ विकारख-देखील प्रतिकूल असे न होणें.

सोसाटा (पु. ना.) सुसाटा.

सोसाळें (न. ना.) (पं०) सोनें.

सोसो (पु. ना.) (पं०) संशय.

सोहं (पु. ना.)(पं०) मी ब्रह्म असा भाव तो.

सोहन (पु. ना.) (पं०) तो मी, इ० प्रकारचा देहादिक मी नव्हे एतद्रूप भाव तो.

सोहळा, सोहाळा (पु. ना.) लग्ना-दि शोभन संस्कार ते प्रत्येकीं. २ उत्सव. ३ मुलगा मुलगी वगैरेंचें नाम शोभन संस्कार घडतात ते प्रत्येकीं.

सोहमौक (पु. ना.) ज्याचे अंगीं विद्यादि गुण कांहीं नाहींत, संसाराचें काडीचें ज्ञान नाहीं, आपलें पदरीं काहींच नाहीं भार आणिक करण्याचें समजत नाहीं, असा जो पुरुष तो.

सोहळासंस्कार (पु. ना.) गर्भाधान, पुंसवन, इ० ज्या सोळा संस्कारांतील ते ज्याच्यांत सोळा संस्कार आहेत ते. सोळिकाचे सोळा संस्कार होणें इ० वरें घडणें ते संस्कार ते होणें

सोहमोक्ष (पु. ना.) कांहीं गुणादिक विद्या इत्यादि वगैरे वर्ते वि०

दाईट परिणाम होऊन कसा तरी जो उलगडा तो.

सोकट (पु. ना.) (पं०) कोष्टांचा पलें विणण्याचा भाग तो.

सौख्य (सं. न. ना.) सुखीपणा.

सौजन्य (सं. न. ना.) सुजनपणा.

सौंदर्य (सं. न. ना.) सुंदरपणा.

सौदामनी, मिनी (सं. स्त्री. ना.) विद्युल्लता.

सौध (सं. पु. न. ना.) राजमंदिर. २ श्रीमंत लोकांचा चुनेगच्ची वाडा तो.

सौभाग्य (सं. न. ना.) सुभगपणा. २ सवाशीणपणामुळें काजळ, कुंकू, मंगळसूत्र, बांगड्या, इ० धारण करण्याविषयीं जो स्त्रियांचे अंगीं योग्यताविशेष असतो तें. ३ ज्याचे योगानें भाग्यवान मान्यता, शोभा, महिमा, तेज, इ० कांहीं अंगीं असतें तें विद्या, वचन, अधिकार, सामर्थ्याचा आश्रय, इ० ह्यास म्हणतात.

सौभाग्यवंत (सं. पु. ना.) भाग्य सुवास म्हणतात

सौभाग्यद्रव्य (सं. न. ना.) सुवासिनीनें धारण करावें ते हळद, कुंकू, इ० पदार्थ तें ... तें.

सौभाग्यवती (सं. स्त्री. ना.) सुवासि-

सौमनस्य (सं. न. ना.) चित्तवृत्तीचा प्रसन्नपणा भाव तें.

सौम्य (सं. वि०) क्रूर, उग्र, असा नव्हे तो. २ (पु. ना.) बुध ग्रहाचें नांव तें.

सौर (सं. वि०) सूर्यसंबंधी जें दिन, वर्ष, पूर्व, इत्यादि, इ० तें.

[illegible]

मोनें, जेने एक फ्रमान सा- ने गिर मनोहर भोर. २ हो- ने स्वतुवत्तर रहस्य हे पाडु हे. ... इ०क हे लोका सं हे जोडे.

स्वल (सं.न.ना.) कोईक भर्था- ने मानने हे सरे. २ स्व. (वि०) स्वरूप.

स्व (सं.पु.ना.) सुरुनेली कार्ने ... अंइन नो नरपतिनर ना ... ने सगाव हेदे दारुन ... कहा. इ० ईरादे देर- ... जेव भरे; स्वाधी ... स्वैरसमूल वद भरे ... देन बीजे लागे सरमें इ० ... गीन होने.

स्वर्ण (अव्य०) (पु०) दुल्न.

स्वर्ण (सं.न.ना.) सुवर्ण.

स्वस्थ (सं.वि०) भाग्य.

स्वर्गे (का.ना.)(पु०) थान दाखने.

स्वर्गेहि (अव्य०) केवल अवन्याव ... कारिक करने, दाने, ... ने, इ०कोवे वि०.

स्वतन्त्र (सं.वि०) भाग्य स्वाभि- ... स्वरस भरे अता हो ... भर्ध हे.

स्वतन्त्रिक (वि०) स्वतन्त्र.

स्वर्गीद (सं.वि०) जे दुष्टत्व ... ने नहीं, केवल ... अस्त हो ... इ०हे. २ (पु०) (न) स्वरूप.

स्वस्ती (पु.न.) (पु०) हदर.

स्वस्द (वि०) हाद. २ हास्य.

स्वस्ता (वि०) सोंघुं.

स्वस्ति (सं. अव्य०) कल्याणार्थक एक अव्यय छे, आशीर्वाद देवे इ० मतलबे एवा प्रयोग थाय छे.

स्वस्तिसेन (सं.अव्य०) नाश, तर- फ, इ० न होवो ... भलो इ०कोवे वि०.

स्वस्थ (सं.वि०) शांत, विकार, पीडे, गडबड, इ० रहित होवाथी स्वस्थ- वस्थाने (वि०) प्रकृतिस्थ दुःखने स्थित लो. २ शांत.

स्वहित (सं.न.ना.) पोतानुं हित.

स्वागत (सं.न.ना.) आवे तेथी भाव लावो, तमे आ- ला हो बोले बहु, बोलो, बस, इ० रूप सत्कार कहेवे ते.

स्वांतःकरण (सं.न.ना.)(पु०) पोतानुं हृदय.

स्वातंत्र्य (सं.न.ना.) स्वतन्त्रता.

स्वाद (सं.पु.न.) रुचि २ स्वा- दवे भाषी हो रस अपने न ... विषयी स्वाद कहेवा

स्वादिष्ट (वि०) स्वादिष्ट.

स्वादु (सं. वि०) मधुर.

स्वाभाविक (सं. वि०) सहजसिद्ध २ (अव्य०) विशेषलक्षण वो- लेक सहेज न करेलो होय.

स्वामित्व (सं. न ना.) धणीपणुं. २ ... इ० ... इ० ... इ० ...

[illegible]

न मिळाला असे ते कारणे [illegible] असते ते.

हजारों (वि०) एक हजार, दोन हजार, असा प्रकारें हजार या संख्येने [illegible] [illegible] हा कोदेक अर्थ आहे.

हजारोंहजार (वि०) हजारो.

हजीर (अर०वि०) [illegible]

हजीरखाना (फा० पु० ना०) [illegible]

हजीरदार [illegible]

[illegible]

[illegible] मुरर [illegible] सापन-
[illegible] ते म्हणतात [illegible].

[illegible]नी (सं. [illegible]) (पु. ना.) [illegible] प्रकारचे मोठा असा एक [illegible] आहे, [illegible] राशीचक्र [illegible] असतात ते. [illegible] म्हणून हे महा नक्षत्र [illegible] म्हणतात.

[illegible]पेंडें (न. ना.) [illegible]मुळे [illegible] हे शारीरिक [illegible] म्हणतात.

[illegible]या (सं. स्त्री. ना.) मनुष्यादिका- [illegible] आणि [illegible] ते. २ [illegible] म्हणतात.

[illegible]र (न. ना.) [illegible].

[illegible] (वि०) [illegible] तर- [illegible] इ० [illegible] आहे असा जो [illegible], [illegible] इ० [illegible] ते.

[illegible] (वि०) [illegible] पडली [illegible], प्रायः समासीं प्रयोग. उ० [illegible], [illegible], [illegible] इ.

[illegible] (धा. ना.) एका [illegible] आ- [illegible] आलमंतर् [illegible] इ० [illegible] होतें.

[illegible] (अर० स्त्री. ना.) [illegible]. [२ ही
[illegible] (अर०) (ए०) [illegible]
[illegible] (स. न. ना.) [illegible] इ०
[illegible] कसें [illegible]
[illegible] ते. २ [illegible] इ० [illegible]
[illegible] ते. ३ [illegible]

कोणेकास ठार मारण्याचा व्यापार ते.

हनवटी (स्त्री. ना.) हनुवटी.

हनु (सं. स्त्री. ना.) हनवटी.

हनुवटी (स्त्री. ना.) खालचे ओंठाचे खालीं जो उंच अवयव असतो तो.

हप्ता (फा० पु. ना.) सरकार कि० सावकार यांचें यावयाचें जें द्रव्य तें एकदांच यावयास अनुकूल पडत नाहीं म्हणून थोडथोडें यावयास त्रे कालावधि नियमित केले असतात ते प्रत्येकीं आणि त्या त्या अवधीस या- वयाचे ठरविलें असतें तो द्रव्यांश के.

हप्तेबंदी (फा० स्त्री. ना.) हप्त्याचा जो ठराव केला असतो ती.

हंबरडा (पु. ना.) गाय, बैल इ० यांना जो हांबर्डीद मोठा शब्द तो.

हंबरणें (क्रि. ना.) गाय बैल यांनी हांबडीद शब्द करणें.

हंबेतुंबे (स्त्री. न. ना.) भरतुरे.

हंबेलंडी (स्त्री. ना.) शारीरिक संकट. दुखणें इ० [illegible] होणें ही दुरवस्था ती.

हमलास (अर० अव्य०) सांप्र- [illegible]. २ [illegible].

हमशात (स्त्री. ना.) मनुष्यादिकांची [illegible] ती.

हमरस्ता (फा० पु ना) [illegible] [illegible] असा जो [illegible] ते. [हमेशे.

हमरातुमरी, हमरीतुमरी (स्त्री. ना.)

हमाल (अर० पु. ना) [illegible],
इ० [illegible]

[illegible] इ. सरार इ० [illegible] कों-
[illegible] कर बैठे.

[illegible], [illegible]मारी, मामारी (अ. [illegible])
[illegible] हकीकत कि० को-
[illegible] कैसेच हरतो, भरतो इ०
[illegible] हे [illegible]. [illegible].

[illegible], वनी (स्त्री. मा.) (सं०)
[illegible] (हि. आ. [illegible] ना.) हस्तनहन-
[illegible]. २ [illegible] कोणेह [illegible]-
[illegible] का [illegible] [illegible]-
[illegible]. ३ [illegible] [illegible]
[illegible] करणें भोगणें [illegible]-
[illegible] बसोल. उ० आरह-
[illegible] देणें मागे हातनें
[illegible] नसे, [illegible] हात [illegible]
[illegible] करणें देईन. इ०.
[illegible] हात [illegible] इ० क-
[illegible] भोगीकारणें. कोणेकाने
[illegible] हात देणें इ० [illegible]-
[illegible] [illegible] होणें. कोणेकाचा
[illegible], [illegible] इ० [illegible] ह-
[illegible] अनुकूळ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] होणें. कोणे-
[illegible] हात देणें इ० [illegible] देणें.
[illegible] [illegible] लावणें इ० को-
[illegible] नाश करण्याविषयीं [illegible]-
[illegible] होणें. कोणेकानें कोणे-
[illegible] हातावर हात देऊन कि०
[illegible], [illegible], इ० देखत
[illegible]. कोणेकानें हातावर
[illegible] देऊन असणें इ०. [illegible] करेन
[illegible] भय न [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] असणें. कोणेकानें
हात [illegible] [illegible] इ० [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] इ०
[illegible] होऊन [illegible] [illegible] होणें.
कोणी कोणाचे हातीं [illegible] [illegible]
इ० [illegible] [illegible] [illegible] आदर
करणें. कोणेकास कि० कोणेक का-
मास हात लावणें इ० [illegible] होणें.
कोणेकानें हात [illegible] [illegible] इ०
[illegible] [illegible] कोणेक कर्माविषयीं
[illegible] उत्साह हो [illegible] [illegible]
[illegible]. कोणेक [illegible] दोन हातांचे
[illegible] हात होणें इ० [illegible] [illegible].
कोणेकानें कोणेकास हात [illegible]
इ० [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] काहीं [illegible] करणें. [illegible], हात
[illegible] [illegible] आहे इ० कोणेक क-
र्माविषयीं त्याची [illegible] कि० [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] आहे. कोणेक
[illegible] कोणेकाचा हात [illegible] [illegible]
इ० त्यानें [illegible] [illegible]. कोणेकानें
कोणेकास हाती [illegible] इ० [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] इ०.

हातउसना, उसना (वि०) [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] न
[illegible] उसना [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] इ० [illegible].

हातखंडा (पु०) [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] प्रयुक्त [illegible]-
[illegible] [illegible] असणें जो कोणेक
[illegible] कि [illegible] [illegible].

हातगुण (पु. ना.) [illegible] हातांन
[illegible] [illegible] एक [illegible] कि०
[illegible], [illegible] [illegible] इ०
[illegible] कि० [illegible] [illegible]

[illegible] (पु. ना.) (फा॰) [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] (पु. ना.)(फा॰) [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] (स्त्री. ना.) हासडी.

[illegible] (अ॰) [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

हार (सं. पु. ना.) [illegible], [illegible] इ॰ [illegible] [illegible] [illegible] ३ (स्त्री. ना.) [illegible] [illegible] ४ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

हारजीत (स्त्री. ना.) [illegible]

हारि [illegible]

हारिहरे, मोहरम [illegible]

[illegible]

हार्द (सं. पु. ना.) [illegible]

हार्द (सं. ना.) [illegible]

[illegible]

हमा [illegible] हम

हमाणा ([illegible] उमवगा

हुमा [illegible] ना [illegible] [illegible] असर लमत नर।

हुम्या [illegible] ०) [illegible] कोर [illegible] [illegible]

[illegible]

हडहहता [illegible]

[illegible]

[illegible] नेक [illegible] हूं कहून [illegible] [illegible] करितात ती.

हदहद (अ [illegible] ना) कोंडिएक गोष्ट [illegible] गेल्यामुळे [illegible] [illegible] नाहीं. २(पु०) [illegible]

हाळगे (ना. ना) भारत [illegible] [illegible] केलेले, हो भारत [illegible] होइल [illegible] होइल, [illegible] होइल [illegible] [illegible] न करिता [illegible] [illegible] मोठ्या हमा- [illegible]

हल्लप [illegible] न) कोणेक काले [illegible] करण्याकरिता उ- [illegible]

हमो [illegible] न [illegible] हमन

[illegible] नो भरविता [illegible]

[illegible] करण्याची भरती [illegible]

[illegible] और हल्ला [illegible]

[illegible] ना) हा भमूह [illegible]

[illegible] भाग्लेल्या [illegible]

[illegible] आरंभ कर्तना [illegible]

[illegible] हातवाहीं [illegible]

[illegible] न आरो कारे

[illegible]

[illegible] म धं

[illegible] ना

[illegible] लरे [illegible]

[illegible] मत. [illegible]

[illegible] हम [illegible]

[illegible] हातमा [illegible]

हुकणें (न. ना.) हुकरणें [illegible].

हुरहुरणें (न. ना.) अंतर [illegible] किं॰ [illegible] इ॰ [illegible] हिरहिरणें [illegible] कोणी [illegible] इ॰ [illegible] इत्यादि [illegible] इ॰ [illegible] हिरहिरणें [illegible] हिरहिर होणें.

हुरहुरा (वि॰) [illegible] अहेतु [illegible] आहे.

हुरहुर (स्त्री. ना.) हुरहुरण्याचे का- [illegible] हें हुरहुरित [illegible] होणें.

हुला (पु. ना.) [illegible]

हे (अव्य॰) [illegible] अर्थी.

हूक (स्त्री. ना.) [illegible]. २ कों- [illegible] शब्द [illegible] ३ कों- [illegible] हूक [illegible] हूस [illegible].

हूड (वि॰) [illegible] हा [illegible] २ [illegible] हूड.

हून (स्त्री. ना.) हूनकारणें [illegible].

हूल (स्त्री. ना.) हुलकावणी [illegible] नाहीं, [illegible] हूल [illegible].

हृदय (न. = ना.) हृदय, २ अ-

[illegible]. ३ कोणेकाचें मनांतील किं॰ मानसांतील अनुभव हें.

हृदयशून्य (सं. वि॰) (वि॰) निष्ठा- [illegible] तो मनुष्य हें.

हृद्य (सं. वि॰) हृदयस्थ तो कोणेक अर्थ हें. २ (न. ना.) हृदयांतील अभिप्राय हें.

हृद्रोग (सं. पु. ना.) अंतःकरणास निरंतर असणें तो काळजी तो.

हे (अव्य॰) संबोधनाचें द्योतक हें अक्षर आहे.

हेंकट (वि॰) दुसऱ्याचें बरी गोष्ट सांगितली तथापि ती न ऐकतां आ- पलेंच हेकानें [illegible] स्वभाव ज्याचा तो.

हेंकड,हेकड (वि॰) हेंकट.

हेका,हेंका (पु. ना.) कोणेक गोष्टी- [illegible] इच्छा किं॰ कों- णेक गोष्टी समजूत होणें जिचा [illegible] अंतःकरणावर [illegible] अ- [illegible] अंतःकरणाचा [illegible] तो ठीक तो, [illegible] अनेक दोष [illegible] असणें किं॰ अ- हे [illegible] ठीक नाहीं असें लोक सांगत असतां तरी [illegible] नाहीं तो.

हेकाड (वि॰) (प॰) हेकेखोर.

हेगाडा (वि॰) [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], इ॰ [illegible] ही [illegible] असें, [illegible] नाहीं, [illegible] [illegible] असतांहि [illegible] [illegible] [illegible] इ॰ [illegible] [illegible]

[illegible] (पं. [illegible]) दूरकरवुं [illegible]

[illegible] (पं. [illegible]) [illegible] [illegible] वि० [illegible] [illegible]

[illegible] (सं. [illegible]) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] न:करण. ३ [illegible] [illegible] वि० [illegible] [illegible] ने.

हृदयग्राह्य (सं. वि०) (पं०) [illegible] [illegible] मनुष्य ते.

हृदय (सं. वि०) हृदयनुं के [illegible] [illegible] ते. २ (न. ना.) हृदयोमां [illegible] ते.

हृदेश (सं. पु. ना.) [illegible] [illegible] ते.

दे (अव्य०) [illegible] [illegible] [illegible]

देकार (वि०) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ते.

देकड, देकाड (वि०) देकर.

देका, देखा (पु. ना.) [illegible]

[illegible] हेच पत्करता जो तो.
[illegible] (भा. ना.) [illegible], नौका, [illegible] होणें.
हेलपा (पु. ना.) [illegible], [illegible], [illegible] हलकी, [illegible] हेलपानें [illegible] जो [illegible] लिन हे नौका, [illegible] जो [illegible].
[illegible] (पु. ना.) हेडा.
[illegible] (सं. स्त्री. ना.) मनुष्यादि [illegible] हा [illegible], [illegible] [illegible] मानना ती.
[illegible] (भा. ना.) [illegible] २ [illegible] काम, [illegible].
[illegible] (पु. ना.) [illegible]
[illegible] (पु. ना.) [illegible]
[illegible] (भा. ना.) [illegible] २ [illegible]
[illegible] (पु. ना.) (प०) [illegible]
[illegible] (पु. ना.) [illegible]
[illegible] (स्त्री. ना.) [illegible]

हेळसणें (भा. ना.) हेळणें.
हेळा (अव्य०) (पं०) अपमान. २ स-[illegible]. ३ (स्त्री. ना.) दृष्टि.
हेळी (पु. ना.) (पं०) सूर्य.
हैगई, गय, गयी (स्त्री. ना.) हयगई.
हैबत (स्त्री. ना.) भीती, धाक.
हैराण (अर० वि०) दुखणें, वाहणें, श्रम इ० योगानें ज्याचे अंगीं किंचित्‌ही सामर्थ्य राहिलें नाहीं असा थकला, व्याकूळ झाला जो तो.
हैहय (सं. पु. ना.) (प०) सहस्रार्जुनास म्हणतात
हो (अव्य०) होय. २ कोणिक प्र-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
होआवे — [illegible]
होरके (अ ना.) (प०) [illegible].
होडन (भा. ना.) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
होरणें (भा. ना.) (प०) [illegible]
होका (पु. ना.) [illegible]

[illegible]

ज्ञानचक्षु (सं. पुं. [illegible]) [illegible]

[illegible] (सं. स्त्री., [illegible]) [illegible]

[illegible] (सं. [illegible]) [illegible]

[illegible]

—ज्ञ—

[illegible]